

Interjú: Üveges Gáborral, Hernádszentandrás polgármesterével, az innovációs díjat nyert BioSzentandrás-program kitalálójával

„Azt mondták, ez nem sikerülhet...”

Ahol a faluközösség nem létezett. Újra ki kellett nyitni a kapukat.

HERNÁDSZENTANDRÁS. Szeptember 24-én Milánóban rendezték meg az Európai Befektetési Bank társadalmi innovációk számára kiírt pályázatának döntőjét. Európa számos országából rekordmennyiségű, összesen 350 jelentkező volt, BioSzentandrás egyedüli magyarként került be a legjobb 16 közé. A nemzetközileg elismert szakemberekből álló zsűri, valamint a több hónapos felkészülési folyamatot koordináló spanyol trénerek egyaránt kiemelték, hogy európai léptékben is rendkívül ritka az ilyen színvonalas márkaépítés, az ilyen komplex rendszert építő kezdeményezés. De hogyan is kezdődött, hogyan lett Hernádszentandrásból BioSzentandrás? Többek között erről is kérdeztük Üveges Gábort, a település polgármesterét.

Kezdjük az elején. Milyen utat járt be a település, míg híre eljutott Milánóig?

ÜVEGES GÁBOR: BioSzentandrás története 2010 decemberében indult, de az odavezető út 2002-ben kezdődött. Akkoriban kapcsolódtam be az önkormányzatiságba, még egyetemistaként. Politológiát tanultam, és a tanulmányaim során kirajzolódott két markáns út a pályám folytatását illetően. Az egyik napjainkban közkeletesebb irány: keresek gyorsan egy pártot, 2-3 évig kávéfőzők, és várom, hogy felfigyeljenek rám. Ma túl sok az ilyen „tehetség”, én a másikat, a rögzősebb utat választottam, a közéleti szerepvállalás gyakorlatiasabb részét, a valódi alkotást...

Ez volt Hernádszentandrás?

ÜVEGES GÁBOR: Anyai ági őseim 200 évre visszavezethetően Hernádszentandráson éltek, én 10 éves koromtól lakom ott, 2008-tól pedig a saját családommal is gyarapítjuk a helyi közösséget. A '90-es évek alatt láttam ennek a községnek a lepusztultságát. Nem gondoltam, és nem gondolom, hogy én váltam majd meg a világot, de kihívást jelentett számomra, hogy ebből az állapotból kihozzam a települést. Elbeszélésekből is tudtam, hogy korábban pezsgő élet volt Hernádszentandrán, és szerettem volna ezt vissza-hozni, hogy a mindennapok újra az életről szóljanak. Szerettem volna, hogy ne pusztuljon tovább a falu, ne vándoroljanak el a fiatalok. Tudtam, meg kell találni ebből a kivezető utat, de ehhez először is a közösségeket kellett életre kelteni.

Mivel lehetett ezt elérni?

ÜVEGES GÁBOR: Bátisan állít-hatom, a faluközösség nem létezett. Újra ki kellett nyitni a kapukat egymás irányába, összehozni az embereket. Ezt nem lehet mesterséges recep-

Névjegy

Üveges Gábor
Születési év: 1980
Iskolai végzettség: egyetem (politológia, tanár)
családi állapot: nős
gyerekek száma: 2
hobbij: zene; sport; minden, ami víz; sütés-főzés

Üveges Gábor: Nem hiszek abban, hogy egy településre egyszer csak odapottyann valami és majd sikeres lesz

FOTÓ: ÁDÁM JÁNOS

tekkel, varázsütsére elérni. Az alapokat adta meg, hogy visszanyúltunk a jelképekig, összeraktuk például Hernádszentandrás monográfiáját. Meg kellett ismernünk a település történetét, honnan jöttünk, kik voltunk, milyen hagyományokkal rendelkezünk. Majd elkezdtük a települési rendezvényeket meghonosítani, különböző korosztályokat megcélözva. Egy kisközösség fejlesztése éppen olyan, mintha a testünkről lenne szó. Nem elég csak egy valamire koncentrálni, párhuzamosan kell felépíteni a rendszert, melynek lelke is kell legyen. Nem hiszek abban, hogy egy településre egyszer csak odapottyann valami és majd sikeres lesz. BioSzentandrásnak a sikere, bár én ódzkodom attól, hogy csodaként tartsák számon, a szisztematikusan, tudatosan tervezett munka természetes velejárója.

A közösségfejlesztés tehát elindult, ezt követte a többi...

ÜVEGES GÁBOR: Igen, a korábbi közösségfejlesztésre épülhetett később a társadalmi vállalkozásfejlesztés. Hiszen már megvoltak az alapok, a kicsi, de lelkes közösség, a fejlesztések kulcsszereplői. Valamint évekkal ezelőtt elkezdtünk földterületeket is megszerezni, hogy legyen mozgásterünk. És a közösségfejlesztés szempontjából fontosak a felzárkóztatási programjaink: a megüresedett iskolaépületben elindult egy felzárkóztatási program, az úgynevezett Tanoda konstrukció, ami a szocializációs különbségek elsimításában is segített. Évek alatt ennek a funkciója is bővült, zenei, nyelvi jelleggel, illetve tehetségkutatás és tehetséggondozás is épült rá. Valamint létrehoztuk a Biztos Kezdet Gyerekházat, ahol ötéves korig várjuk a gyerekeket a szüleikkel együtt, és ahol komoly szemléletformálás történik. Ezeknek is köszönhetően elkezdett élni a település, közben persze elindultak az infrastrukturális fejlesztések is, az arculatra is nagy

hangsúlyt fektettünk, hogy családiás közeget hozunk létre. De ez irgalmatlan hosszú folyamat volt, miközben egyre több segítők lett, számos segítőből pedig stabil és elkötelezett munkatárs. Épült a csapat. Majd 2007-2008-ra eljutottunk oda, hogy egy valamivel vagyunk még adósak, ez pedig az, hogy a foglalkoztatási gondokra, a munkanélküliségre megoldást találjunk.

Ez lett BioSzentandrás...

ÜVEGES GÁBOR: Igen. Olyan típusú vállalkozásfejlesztést indítottunk el, ami a helyi adottságokra épült. Azt néztük meg, mi lehet az az üzleti modell, ami viszonylag kis területen is életképes. Nekünk ugyanis nem volt 100 hektáros területünk, mindössze 2,5 hektáron tudtuk elindítani a gazdálkodást. De tudtuk, nem egy századik valamit szeretnénk, hanem egy olyan rendszert felépíteni, ami hiánycikk a hazai piacon. Láttuk, hogy az ökológiai termékek csupán 3 százalékban vannak jelen a kínálatban, szemben az uniós átlaggal, ahol ez az arány 15 százalék. Ezekből a számokból is kiderült, ez üzletileg komoly ágazat lehet. Persze nagyfokú kézimunkát igényel, macerás, miközben sajnos az a jellemző, hogy a gyors sikereket keressük. Mi azonban belevágtunk, és már az elején tudtuk, egy rendszert szeretnénk felépíteni, ahol a profitot is bent tudjuk tartani. Mára megteremtődött egy települési márka, és annak minden pillére. A következő két év arról fog szólni, hogyan lehetünk térségi márka az ökológiai termékek komplex kínálatával. Ilyen még nincs Magyarországon. Két-három partnerrel már zajlanak a tárgyalások, gasztró tekintetben négy stratégiai partnerünk is van. Tehát nemcsak az a fontos, ami BioSzentandrás történetét, hanem az, hogy ez tud további fejlesztést is generálni. Olyannyira, hogy az elkövetkező 1-2 évben szolgáltatásjellegű bevéte-

lekből is annyit szeretnénk profitálni, mint a termékekből. Hiszen erre a rendszerre ráépíthető például a turizmus, az életmódtáborok és a szemléletformálás számos egyedi kínálata is.

Említette, ódzkodik, hogy BioSzentandrás csodaként emle-gessék. Miközben példaértékű, ami ott lezajlott egy évtized alatt. Mi a titok?

ÜVEGES GÁBOR: Nincs titok, talán annyi, hogy nem a magyarokra olyannyira jellemző csodavárásban hittünk. Azt is látni kell, ha valahol elindul valami, akkor tíz emberből nyolc biztos azt mondja, nem sikerülhet. Ennyit hitetlenkedni, panaszkodni, mint a magyarok, egy nemzet sem tud. És ez különösen jellemző a kistelepekűkre is. Óriási a szakadék a falvak mostani helyzete és a kivételes adottságaik által kínált lehetőségek között. Ugyanakkor nem tesznek semmi érdemlegeset, miközben szidnak felfelé. Megmagyarázzák előre, miért lesz sikertelen. És ebben sajnos a településvezetők is élen járnak hazánkban. Ez elképesztően gyilkos dolog, mert nem azért választottak meg egy település élére, hogy azon polemizáljak, mit miért nem tudok megoldani. Azt gondolom, én ezért is számítok kakukktojásnak ebben a rendszerben, mert - lehet, eretnek dolgot mondok -, de a kistelepekű önkormányzatiságot én nem kizárólag közigazgatási kategóriaként értelmezem. A baj, hogy sokan úgy gondolják, nem az önkormányzat feladata, hogy vállalkozásfejlesztésbe kezdjen, azt meghagyják a vállalkozó- és civil szektornak. Igen ám, de várunk egymásra 20-25 éve, miközben érdemi lépések nem történtek. Azt gondolom, az idő azt a logikát igazolja, hogy egy ilyen típusú társadalmi vállalkozásfejlesztésnek igenis helye van az önkormányzati szektorban. Igaz, helyben először mindig a kritika jön szembe, és a „sor végén ballag” a dicséret, de ez talán mindenhol így van. De

azt senki nem vitatja el, hogy ez a folyamat tart valahova, például reményeink szerint a jövő évtől egyre bővülő tendenciában saját foglalkoztatásra is lesz módunk. Mert azt fontos megemlíteni, sokféle forrás szinergiájából valósult meg BioSzentandrás. Öt uniós forrás, 3 év közfoglalkoztatás; a forrásokat nem random módon költöttük el, hanem egy jóval korábban kitűzött célnak próbáltuk alárendelni.

Megismételhető ez a folyamat máshol, más településen? Egyáltalán kérnek-e segítséget öntől?

ÜVEGES GÁBOR: BioSzentandrás egyszeri történet, de én hiszek abban, hogy minden településnek megvan a saját válasza. A mi példánk mindeképp lehet segítség, akár a programunk bizonyos elemei is adaptálhatók, de sokkal inkább annak a módszertana, felépítési folyamata... Hogy kérnek-e segítséget? Sajnos a bezárkózás, az irigység sokkal jellemzőbb a polgármesteri körökben, minthogy ösztintén tudjunk és akarjunk tanulni egymástól. Akár egymás hibájából is. Miközben közösen, a fejlesztéseinket összehangolva lehet csak kilábalni. A vállalkozói szektoralal sokkal eredményesebb az együttműködés, mint az önkormányzati szektoralal. Hiszem, hogy a csigaházból, a skatulyából, abból, hogy önkormányzat vagyok és csak ez a dolgom, ki kell lépni. Ki kell nyitni a kaput a valóságra.

Ezek szerint, ha megtalálják más települések is a választ, van kiút számukra is?

ÜVEGES GÁBOR: Igen. Látni kell, hogy nem a kistelepekű lélekszámával van gond hazánkban, hanem azzal, hogy elvesztették funkciójukat. Azért tart a legtöbb ott ahol, mert nem találja a helyét. Azt gondolják, nem gazdasági, nem szavazatszerző potenciál. Miközben hazánk területének egyharmada az ezer lakos alatti települések alatt fekszik. Hát mi potenciál, ha ez nem? Meg kell találni, hogyan

hasznosítsuk ezt, hogyan csatornázzuk be a gazdasági vérkeringésbe, hiszen ez az egyharmad mezőgazdaságilag is életképes terület. A jövő legnagyobb kitérés pontjai pontosan a falvak lehetnek, melyek nélkül nincs sikeres vidékfejlesztés...

Ha egymás mellé rakjuk a 2002-es és 2015-ös Hernádszentandrás, mi a legszembetűnőbb változás?

ÜVEGES GÁBOR: Minden fejlesztés lényege, hogy mentális sikon sikerüljön változtatnunk valamin. Mi halmozottan hátrányos helyzetű településnek számítottunk, miközben azt érzem, a régi öregek forognának a sírjukban, ha tudnák, a földjükre azt a bélyeget ragasztotta a méltatlan utókor, hogy halmozottan hátrányos. Hiszen fene jó dolgunkban nem használjuk eléggé az adottságainkat. Ezért sokkal inkább a fejekben és mentálisan vagyunk halmozottan hátrányosak. Az elmúlt bő tíz évben egy leépülő településből élő közösség lett, lépésről lépésre haladunk előre, és helyben is egyre többen érzik a fejlődést.

Térjünk vissza a díjra, mit jelent ez a településnek?

ÜVEGES GÁBOR: Az Európai Beruházási Bank pályázata a következő filozófiára épül: a társadalmi innovációk támogatása sokkal inkább segítség a leszakadó vagy hátrányos helyzetű csoportok esetében, mint egy egyszeri jótékonykodási akció. Az más kérdés, hogy sokak szerint a következő időszak sikerága-zata lesz a társadalmi vállalkozásfejlesztés. Gondoljunk bele, az üzleti szféra csak egy meghatározott minőségű teletet szív fel, de itt vannak a fogyatékkal élők vagy a mi térségünk lakói, akik nem mindig ütnek meg azt a szintet, amivel be tudnának törni a munkaerőpiacra. A közszféra megint egy zárt blokk számukra, így tátong egy óriási űr, amit be kell tölteni, hogy hasznossá váljon sok ember. És erre születnek ötletek, ezeket akarta támogatni ez a kezdeményezés.

Mivel jár a díj?

ÜVEGES GÁBOR: Azt gondolom, fő hozadéka, hogy ilyen közegbe került ez a projekt. Banki szakemberekkel, partnerjelöltekkel találkoztunk, olyan kapcsolatok kezdtek kirajzolódni, amelyek komoly hívószavak lehetnek a későbbiekben. Sokkal inkább az a jelentősége, hogy nemzetközileg is felhívta ránk a figyelmet. Kiemelték, ritkán találkoznak olyan típusú brandépítéssel társadalmi innovációk körében, amit mi megcsináltunk az elmúlt öt évben. Illetve a program komplexitását is hangsúlyozták, azt, hogy rendszerként működik, sok csápja, leágazása van, és számos közösséget profitálhat a létezéséből...

N. SZÁNTÓ RITA
rita.szanto@eszak.hu

”Nincs titok, talán annyi, hogy nem a magyarokra olyannyira jellemző csodavárásban hittünk.

ÜVEGES GÁBOR

